

ISSN 2029–2236 (print)
ISSN 2029–2244 (online)
SOCIALINIŲ MOKSLŲ STUDIJOS
SOCIAL SCIENCES STUDIES
2010, 4(8), p. 57–68.

TĖVŲ ĮTRAUKIMAS Į APLINKOS PEDAGOGIZAVIMĄ TAIKANT ANDRAGOGINES SISTEMAS

Kęstutis Trakšėlys

Klaipėdos universiteto Tėstinių studijų institutas
Sportininkų g. 13, LT-92257 Klaipėda, Lietuva
Telefonas (+370) 6159 1651
Elektroninis paštas Kestutistrak@gmail.com

Pateikta 2010 m. kovo 3 d., parengta spausdinti 2010 m. spalio 25 d.

Anotacija. Straipsnyje aptariamas tėvų įtraukimas į aplinkos pedagogizavimą taikant andragogines sistemas, šių sistemų taikymas siekiant sukurti tinkamą vaikui mokymosi aplinką ir gyvenimo sąlygas, palaikyti motyvaciją. Tėvai andragoginėmis priemonėmis skatinami išitraukti į švietimo įstaigos bendruomenės veiklą, nes būdami aktyvūs jos nariai jie ne tik prisideda prie vaikų švietimo įstaigos vadybos, bet patys įgyja veiklos planavimo, koordinavimo, organizavimo ir vertinimo kompetencijų.

Reikšminiai žodžiai: andragoginės sistemos, aplinkos pedagogizavimas, tėvai, vaikai.

Įvadas

XX a. sparti raida lemia nuolatinę sistemos „žmogus ir visuomenė“ kaitą, o kartu diktuoja naujas pedagoginio mąstymo dimensijas bei skatina peržiūrėti sudėtingus „vaikas – suaugusysis – ugdymas“ sistemos ryšius. Tai suponuoja daugiasluoksnį ir integralų vaiko ir vaikystės bei ugdymo suvokimo pobūdį. Jo esmė — nuolatinė vaiko socialinė kultūrinė raida visuomenės kaitos sąlygomis. Vaikų ugdymas ilgą laiką

buvo suvokiamas tik kaip suaugusių žmonių siekis globoti ir auginti vaikus. Šiomis nuostatomis dažniausiai buvo grindžiama vaikų ir suaugusiųjų natūrali sąveika, ugdymą vaikystėje plėtojant tik kaip suaugusiųjų pastangomis grįstą procesą. XX a. pabaigoje atsirado naujas socialinis vaiko ir vaikystės vaizdinys arba reikėtų nurodyti šaltinį. Jo pagrindą sudaro asmeninė suaugusių žmonių vaikystės patirtis ir noras ieškoti šios patirties įprasminimo vaikų ugdymo procesuose, o kartu remtis pagrindinėmis vaikystės charakteristikomis, žyminčiomis ankstyvasias vaiko socialines-kognityvines galimybes savarankiškai ir aktyviai pažinti aplinkinį pasaulį.

Prioritetas ugdymo procese atitenka šeimai kaip svarbiausiam socialiniam institutui, kur žmogus patiria pirmąją ir svarbiausią socializaciją. Kitose visuomenės struktūrose socializacija vyksta kiek vėliau. Šeima laikoma ne pagalbinio institutu, siekiančiu sukurti ir išlaikyti egzistuojančias valstybėje struktūras ir santykius, o pagrindine sąlyga realizuojant žmogaus galimybes. Tai institucija, turinti unikalias galimybes, didelę įtaką socialiniam asmenybės formavimuisi ir raidai.

Tačiau tėvai vaiko ugdymui, kai jis pradeda lankyti mokyklą, ima skirti mažiau dėmesio ir vis daugiau ugdymo, lavinimo ir mokymo funkcijų perduoda švietimo įstaigai. Bet puikiai suprantame, kad mokykla be tėvų dalyvavimo bendruomenės gyvenime, jiems nesidomint ar mažai domintis vaikų pasiekimais, negali tinkamai įgyvendinti iškeltus tikslus ir suformuoti visavertišką asmenybę.

Straipsnio tikslas – išanalizuoti tėvų įtraukimo į aplinkos pedagogizavimą galimybes.

Objektas – tėvų dalyvavimas aplinkos pedagogizavime.

Metodai – mokslinės literatūros analizė.

1. Tėvų pedagoginis bendradarbiavimas su švietimo įstaiga

Edukacinė ir ypač socialinė pagalba šeimai yra grįstos sisteminiu požiūriu. C. Petr¹ ir B. Thomlison² teigia, jog, siekiant šeimoje esminių pokyčių, viena iš veiksmingiausių strategijų yra sisteminis požiūris į šeimą. Tai reiškia, jog šeima traktuojama kaip nedalomas, vientisas vienetas –visuma. Edukaciniai, socialiniai sunkumai, kuriuos patiria vienas narys, veikia ir visus kitus šeimos narius³. O. Monkevičienė⁴ teigia, „jog tėvai nėra skatinami vaikus į ugdymo įstaigas pradėti leisti vos sulaukus vienerių ar dviejų metų. Šio amžiaus mažylio augimui palankiausia terpė yra mylinti, darni, atsakinga šeima. Tačiau dėl įvairių – socialinių, materialinių, užimtumo – priežasčių dalis šeimų neišsiverčia be ugdymo institucijų paslaugų.“

-
- 1 Petr, C. G. *Social Work with Children and Their Families: Pragmatic Foundation*. Oxford university press, 2004.
 - 2 Thomlison, B. *Family assessment handbook: an Introductory Practice Guide to family assessment and Intervention*. Belmont, C. A. Thomson Brooks/cole, 2002.
 - 3 Varga, A. *Sistemnaja semeinaja psichoterapija*. Moskva: Reč, 2001; Walsh, K. B. *Į vaikų orientuotų klasių kūrimas: 8–10 m., knyga ugdytojams*. Vilnius: Lietus, 1998.
 - 4 Monkevičienė, O. Vaiko ir pedagogo sąveikos kryptys šiandieniniame ikimokykliniame ugdyme. *Socialiniai-edukaciniai pokyčiai ikimokykliniame ugdyme*. Klaipėda, 2000.

Tėvai – pati gausiausia ir įtakingiausia tiesiogiai su mokykla susijusi, arba vidinė, interesų grupė⁵. Švietimo įstaigos darbo veiksmingumas labai priklauso nuo tėvų dalyvavimo jos veikloje. Walsh K. B. ir kt. nurodo, kad sėkmingas pedagoginis bendradarbiavimas galimas tik palaikant nuolatinį dialogą, kai tėvai ir vaikai yra kaip nedalomas vienetas, o ugdymas švietimo įstaigoje yra neatsiejamas nuo ugdymo namuose. Žmogaus socializacija prasideda šeimoje, kur formuojami asmenybės pagrindai.

Mokslininkai⁶ pabrėžia, kad sėkmingas mokytojo ir tėvų bendradarbiavimas daro teigiamą įtaką vaiko ugdymo rezultatams, todėl tėvai ir pedagogai turi veikti išvien, o pedagogų ir vaikų sąveiką nuolat turi stiprinti tėvai.

S. Payne, P. Townsend ir J. Williams⁷ svarstant vaikų auklėjimo ir mokymo klausimus siūlo partnerystės terminą. Partnerystė, pasak minėtų autorių, būtinai reiškia dvipusį pasikeitimą. Partnerystė kasdieniui tėvų ir specialistų sąveikai suteikia prasmę⁸, sudaro sąlygas priimti dalyvius į bendrą sprendimų priėmimo konsensumą, siūlo realias pasirinkimo galimybes, informacijos pasidalijimą ir bendrą atsakomybę.

Partnerystė ir bendravimas mokykloje gali būti formalus ir neformalus⁹. Svarbus ir neformalus švietimo įstaigos ir tėvų bei tėvų ir pedagogų bendravimas¹⁰. V. Gevorgianienė¹¹ teigia, kad išvykos, bendros šventės, sporto renginiai ir kita veikla yra palanki aplinka tėvams neformaliai bendrauti su pedagogais, kitų vaikų tėvais, vaiko draugais. Pedagogui tėvų bendravimas svarbus tuo, kad mažiau struktūruotoje veikloje labiau išryškėja tėvų santykiai su vaiku, reikalavimų jam pagrindumas, pagalbos pobūdis ir tinkamumas.

G. Morgan ir K. Morgan¹² nurodo dalykus, į kuriuos reikia atsižvelgti siekiant naudingos tėvų ir švietimo įstaigos partnerystės:

- Partnerystės programai ir veiklai reikia skirti nemažai dėmesio, jei norima, kad ji būtų naudinga, taupytų laiką, jėgas ir išteklius.
- Bendradarbiavimas turi būti humaniškas. Daug partnerystės programų įstringa galybėje biurokatiškų struktūrų. Programose dalyvaujantys žmonės nori gauti visą reikiamą informaciją ir jaustis darą tam tikrą įtaką.

5 Želvys, R. *Švietimo vadyba*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2003.

6 Stoll, L.; Fink, D. *Keičiame mokyklą*. Vilnius: Margi raštai, 1998; Hopkins, D.; Ainscow, M. *Kaita ir mokyklos tobulinimas*. Vilnius: Tyto alba, 1995.

7 Gerulaitis, D. *Tėvų išitraukimo į vaiko ugdymo(-si) procesą plėtotė specialiojoje mokykloje*. Daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2007.

8 Erchul, W. P. *Selected interpersonal perspectives in consultation research*. School Psychology Quarterly, 8., London, 1993, p. 38–49; Thomlison, B. *Family assessment handbook: an Introductory Practice Guide to family assessment and Intervention*. Belmont, CA: Thomson Brooks/cole, 2002; Turnbull, A. P.; Turnbull, H. R.; Ervin, E. L.; Soodak, L. C. *Families, professionals, and exceptionality: A special partnership*. NY: Prentice-Hall, Inc, 1997.

9 Cook, L.; Friend, M. Principles for the practice of collaboration in schools. *Preventing School Failure*. 1991, 35(4).

10 Usher, B. J. *Adult education and the postmodern challenge: learning beyond the limits*. London: Routledge, 1997.

11 Gevorgianienė, V. *Vidutiniškai sutrikusio intelekto ugdytinių bendravimo gebėjimų ugdymas*. Daktaro disertacija. Šiauliai, 1999.

12 Morgan, G.; Morgan, K. *Beyond the Glitterpeak*. Toronto: Ontario Federation, 1992.

Ugdymo įstaigos bendruomenė yra mikromodelis visuomenės, kurioje siekiama vaikų gyvenimo kokybės, kiekvienam bendruomenės nariui prisiimant tam tikrą atsakomybę ir pareigas. Tėvus ir pedagogus vienija vienas bendras tikslas – vaiko gerovė¹³. Vaikas kryptingai ugdomas, kai darniai sutaria šeima ir švietimo įstaiga, kai vaikų ugdymas šeimoje ir darželyje vienas kitą papildo¹⁴. Švietimo įstaiga – tai bendruomenė, užmezganti glaudžius socialinius santykius su skirtingais suaugusiaisiais ir bendraamžiais, daranti įtaką tolesnei vaiko integracijai į visuomenę. Tad ši bendruomenė turi sudaryti kuo tinkamesnes sąlygas, skatinančias kognityvinę, socialinę ir dvasinę vaiko raidą.

Lietuvos mokslininkai¹⁵ pripažįsta didžiulį tėvų vaidmenį kuriant efektyvią ugdymo įstaigos vadybos sistemą. Tėvai skatinami įsitraukti į švietimo įstaigos bendruomenės veiklą, nes būdami aktyvūs jos nariai jie ne tik prisideda prie vaikų darželio vadybos, bet patys įgyja veiklos planavimo, koordinavimo, organizavimo ir vertinimo kompetencijų¹⁶.

A. Kalvaičio¹⁷ tyrimai parodė, kad 81 proc. pedagogų vertina bendradarbiavimą su tėvais ir jo siekia, tačiau šio bendradarbiavimo formos gana neįvairios. Ypač retai tėvai įtraukiami į vaikų ugdymo proceso organizavimą. B. Everardas ir G. Morisas¹⁸ teigia, kad vadovai turi palaikyti glaudžius santykius su ugdytinių tėvais, nes tik bendradarbiaujant tėvams ir pedagogams galima sėkmingiau kontroliuoti ugdymo(si) procesą.

Mokykla ir šeima skatinamos bendradarbiauti vadovaudamosi pilietiniu-humanistiniu, socialiniu ugdymo, viešumo, atvirumo, pasitikėjimo, savipagalbos, gero psichologinio klimato kūrimo, bendro tikslo nustatymo, auklėjimo proceso optimizavimo ir kitais principais.

2. Aplinkos pedagogizavimas remiantis andragoginėmis sistemomis

-
- 13 Jorutytė, I.; Budreikaitė, A. Tėvų dalyvavimas ikimokyklinės įstaigos bendruomenės valdymo procese. *Pedagogika*. 2005, 76: 53–63.
 - 14 Litvinienė, J. *Šeima - vaiko ugdymo institucija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2002.
 - 15 Gražienė, V.; Rimkienė, M. *Ikimokyklinio ugdymo gairės: programa pedagogams ir tėvams*. Vilnius, 1993; Kalvaitis, A. Mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas vidurinėje mokykloje. *Socialiniai mokslai: Sociologija*. 1995, 3: 76–79; Juodaitytė, A. Vaikystės ideologija: tradicinių ir modernių sampratų sankirta. *Tiltai Humanitariniai ir socialiniai mokslai*. Klaipėda, 1999; Monkevičienė, O. Vaiko ir pedagogo sąveikos kryptys šiandieniniame ikimokykliniame ugdyme. *Socialiniai-educaciniai pokyčiai ikimokykliniame ugdyme*. Klaipėda, 2000; Kontautienė, R. *Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2006; Litvinienė, J. *Šeima - vaiko ugdymo institucija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2002; Andriekienė, R. M.; Ruzgienė, A. *Ankstyvosios vaikystės pedagogika*. Klaipėda, 2001.
 - 16 Jorutytė, I.; Budreikaitė, A. Tėvų dalyvavimas ikimokyklinės įstaigos bendruomenės valdymo procese. *Pedagogika*. 2005, 76: 53–63.
 - 17 Kalvaitis, A. Mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas vidurinėje mokykloje. *Socialiniai mokslai: Sociologija*. 1995, 3: 76–79.
 - 18 Everardas, B.; Morisas, G. *Efektyvus mokyklos valdymas*. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 1997.

Mokykla, siekdama išugdyti dorą žmogų, pilietį, savo krašto patriotą, privalo neužsisklęsti nuo visuomenės, bet užmegzti visus įmanomus ryšius su įvairiais socialiniais institutais ir pasitelkti juos ugdomajam darbui. I. Leliūgienės¹⁹ nuomone, aplinkos pedagogizavimas – tai viena iš svarbiausių asmenybės ugdymo ir saviugdos sąlygų. Mikroaplinkos pedagogizavimo sąlyga – tai švietimo institucijos ir šeimos bendradarbiavimo gyvenvietėje plėtojimas. Pagrindiniais bendradarbiavimo aspektais laikytini šie:

- Vaiko, jo vystymosi ypatumų, galimybių ir gabumų pažinimas;
- Ugdymo tikslų ir uždavinių nustatymas;
- Ugdymo proceso turinio nustatymas;
- Pasikeitimas informacija apie *turinio procesą*;
- Socialinės aplinkos vaidmuo vaikų ugdyme;
- Ugdymo pastangų koregavimas, remiantis pedagoginio poveikio analizių rezultatais, vaiko išsivystymo ir išsiauklėjimo lygio vertinimu.

Vaiko vertinimas yra svarbus tėvams, siekiantiems suprasti savo vaiko elgesio, savarankiškumo ugdymo, sėkmės ir nesėkmės priežastis. Andragogika yra mokslas ir menas, padedantis suaugusiesiems mokytis²⁰. Tėvai – suaugę žmonės, tad norint juos įtraukti į tinkamą vaiko ugdymą privalo remtis andragoginėmis sistemomis. Visi suaugusieji turi bendrų bruožų. Tuo remdamasis Knowles²¹ sukūrė andragogikos modelį. Suaugusieji yra pragmatiški besimokantieji, jie tikisi, kad mokymasis padės spręsti gyvenimo problemas, o ne vien įgyti teorinių žinių. R. M. Andriekienės ir B. Anužienės²² nuomone, vadovaujantis M. S. Konowleso principais, galima suformuoti XXI a. reikalavimus atitinkančius šiuolaikinės andragogikos principus: suaugęs žmogus mokosi visą gyvenimą; esminis suaugusiojo motyvacijos veiksnys – poreikis sužinoti, kodėl jis mokosi; suaugusieji sąmoningai atsako už savo poelgius, sprendimus; suaugusiojo mokymosi procese labai svarbi yra patirtis; mokymasis yra orientuotas į veiklos uždavinių ar problemų sprendimą; motyvacija remiasi vidinėmis paskatomis, pastangomis. N. Dale²³ andragogams, siekiantiems įtraukti tėvus bei pasidalyti vaiko vertinimo informacija, pateikia šias praktines rekomendacijas:

- pradėti dialogą, atsižvelgiant į tėvų emocinę būseną;
- būti atidiems, dėmesingiems, mat pedagogo bendravimo stilius tiesiogiai veikia dalyvių komunikacijos procesą;
- kviesti tėvus pasidalyti savo mintimis ir lūkesčiais bei pateikti klausimus. Tai visapusiškai plėtoja dialogą;

19 Leliūgienė, I. *Socialinio pedagogo (darbuotojo) žinynas*. Kaunas: Technologija, 2002; Leliūgienė, I. *Žmogus ir socialinė aplinka*. Kaunas: Technologija, 1997.

20 Andriekienė, R. M.; Anužienė, B. *Andragoginiai kompetencijų tobulinimo aspektai testiniame profesiniame mokyme*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2006.

21 *Ibid.*

22 *Ibid.*

23 Dale, N. *Working with Families of Children with Special Needs-Partnershi and Practice*. London: Routledge, 2000.

- pranešimo turinys turi būti aiškus ir glaustas. Reikia vengti techninio žargono, sudėtingos profesinės leksikos, vartoti trumpus sakinius, paprastus ir aiškius žodžius;
- jei pranešimo turinys yra itin sudėtingas, galima jį kategorizuoti²⁴.

Pagrindiniai tėvų (iš)klausymo elementai yra dėmesingumas, tikslumas, empatija ir grįžtamasis ryšys.

Neretai šeimos ir ikimokyklinės įstaigos santykių koncepcija grindžiama žmogaus elgesio filosofijos, palaikančios šeimos stiprinimą, pagrindais. Tokia filosofinė pozicija atspindi ekologinį šeimos kaip socialinės sistemos modelį ir įgalinimo perspektyvas²⁵. Šeima traktuojama kaip žinių, kompetencijų ir vaiko auklėjimo bei mokymo šaltinis. Pabrėžiama, kaip svarbu įgyti žinių ir įgūdžių, kurie padeda tėvams priimti sprendimus pasirenkant ir savanoriškai veikiant²⁶. Individualizuotos ir šeimos individualumą atspindinčios programos skatina ir tėvus, ir pedagogus siekti bendro tikslo.

Švietimo institucijai turi rūpėti, kaip įtraukti tėvus į savo veiklą. J. I. Epstein²⁷ siūlo tokią veiklos būdų sąrašą, parodantį, kaip švietimo organizacija tai galėtų įgyvendinti:

- tėviškai, t. y. kiekvienuose namuose siekdama sukurti palankią mokymosi aplinką;
- bendraudama, t. y. aiškiai ir tiesiai informuodama tėvus apie savo veiklą;
- vadovaudamasi savanoriškumo principu, t. y. naudodamasi savanoriška tėvų bei bendruomenės pagalba ir ją skatindama;
- patarimais, t. y. patardama tėvams, kaip dalyvauti vaikų ugdymo ir kitoje su edukacija susijusioje veikloje;
- priimdama sprendimus, t. y. į sprendimų priėmimo procesą įtraukdama tėvus ir skatindama juos dalyvauti, kai aptariami svarbūs darželio reikalai;
- bendradarbiaudama su bendruomene, t. y. pasitelkdama jos išteklius ir naudodamasi paslaugomis, kad padėtų šeimoms ir vaikams.

Pedagogų ir vaikų tėvų bendradarbiavimo formas R. Kontautienė²⁸ skirsto į dvi pagrindines grupes: individualias ir kolektyvines. Šiandieninėje švietimo įstaigoje dažniausiai taikomos šios individualios pedagogų bendradarbiavimo su tėvais formos:

- individualus iš anksto suplanuotas pokalbis su vaiko tėvais švietimo įstaigoje;
- susirašinėjimas laiškais;
- pokalbiai telefonu;
- kasdieniai iš anksto neplanuoti pašnekesiai atėjus tėvams parsivesti vaiko iš ugdymo įstaigos.

24 Fiske, J. *Įvadas į komunikacijos studijas*. Vilnius: ALK/Baltos lankos, 1990.

25 Zimmerman, M.; Rappaport, J. Citizen participation, perceived control, and psychological empowerment. *Juornal of Community Psychology*. 1998, 16: 725–750.

26 Dunst, C.; Trivette, C.; Deal, A. *Enabling and empowering families: principles and guidelines fro practice*. Cambridge, MA: Brookline Books, 1996.

27 Epstein, J. I. *School/Kamily/Partnerships: caring for the children we share*. Phi Delta Kappan, 1995.

28 Kontautienė, R. *Pedagoginio bendradarbiavimo sistemos plėtotė pradinėje mokykloje*. Daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija. Klaipėdos universitetas, 2000.

A. Hargreaves²⁹, S. Redding³⁰ skiria šiuos pagrindinius pedagoginio bendradarbiavimo su tėvais principus: pasitikėjimas, optimizmas, pagarba, sąmoningumas. Mokslininkai atkreipia dėmesį į galimas klaidas ir problemas, kurių reikėtų vengti norint užtikrinti sėkmingą tėvų įtraukimą į mokyklos veiklą. Pirmiausia, pernelyg siauriai suprantamas tėvų įtraukimas – kaip oficialių susirinkimų ar kitų švietimo įstaigos renginių lankymas. Antra, pernelyg maži mokyklos lūkesčiai. Neretai manoma, kad vienišos motinos ar žemo socialinio sluoksnio tėvai nepajėgs suteikti jokios pagalbos ir neįstengs bent kiek aktyviau dalyvauti mokyklos gyvenime. Trečia, pedagoginio personalo parengimo stoka. Pedagogai nesugeba sutelkti tėvų taip, kad jų išitraukimas praturtintų ugdymo procesą. Ketvirta, netinkamas laiko planavimas. Dėl užimtumo tėvai dažnai negali susitikti su pedagogais įstaigos personalui palankiu laiku. Penkta, neigiama tėvų patirtis ir psichologinės nuostatos, dėl kurių jie vengia kontaktų su pedagogais ir pedagoginiu personalu.

Dirbant su šeimomis ir tėvais būtina atsižvelgti į įvairius susijusius kontekstus bei vaiko ir jo šeimos aplinką. Pasak H. Weiss, H. Kreider ir kt.³¹, šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos programos efektyvios tik tada, kai jos akcentuoja sąveikas tarp šeimos (tėvų ir vaikų) bei formalius (švietimo įstaiga) ir informalius (draugai) ryšius. Taip auga ir pats vaikas, ir šeima. Taip pat stiprėja ir švietimo įstaigos, kaip palankios ugdymuisi aplinkos, kompetencija.

Programos, siekiant tėvus įtraukti į mokyklos bendruomenės gyvenimą ir vaiko ugdymosi procesus, tikslai turėtų atspindėti paramos šeimai principu³². Jie leidžia sustiprinti pačios šeimos kompetencijas. Šeimos palaikymas remiasi unikalia šeimos padėtimi, atspindi vertybes, kultūros specifiką ir bendruomenės, kurioje šeima gyvena, socialines charakteristikas³³. Aktyviai bendraujant ir bendradarbiaujant visiems ugdymo proceso dalyviams, svarbu organizuoti darbą, kad visi jaustųsi esą lygiaverčiai komandos nariai, kartu siekiantys numatytų tikslų.

Šeima, kaip institucija, lemia vaikų ugdymo ikimokyklinėje įstaigoje *sudėtingumą*. Plėtojantis tėvų teisėms ir pareigoms atsiranda būtinumas jiems gauti kvalifikuotą edukacinę pagalbą ugdant vaikus. Todėl ugdymo įstaigose yra sprendžiami ir tėvų švietimo klausimai, plėtojami neformalaus mikromokymosi modeliai. Taip tėvams sudaroma galimybė mokytis toje pačioje aplinkoje, kurioje ugdomi ir jų vaikai. Tai atitinka tėvų poreikius, padeda jiems kartu su pedagogais spręsti vaikų ugdymo tobulinimo klausimus. Kartu ikimokyklinėse įstaigose stiprinamas tiek tėvų, kaip suaugusių žmonių grupės,

29 Hargreaves, A. *Keičiasi mokytojai, keičiasi laikai*. Vilnius: Tyto alba, 1992.

30 Redding, S. *Parents and Learning*. Brussels: International Academy of Education, 2000.

31 Weiss, H.; Kreider, H.; Levine, E.; Mayer, E.; Stadler, J.; Vaughan, P. Beyond the parent-teacher Conference: Diverse Patterns of Home-School Communication. Presented April 1998 at the AERA Annual Conference in San Diego, California [interaktyvus]. 1998 [žiūrėta 2009-02-01]. <<http://www.gse.harvard.edu/hfrp/pubs/onlinepubs/beyondptc.html>>.

32 Dunst, C.; Trivette, C.; Deal, A. *Enabling and empowering families: principles and guidelines for practice*. Cambridge, MA: Brookline Books, 1996.

33 Dunst, C. Key characteristics and features of community-based family support programs. Chicago, III: Kamily Resource Coalition, 1995.

asmeninis suinteresuotumas švietimu apskritai, tiek ir orientacijos į ikimokyklinio ugdymo modernizavimą.

Pasak A. Juodaitytės³⁴, ikimokyklinio ugdymo įstaigos, plėtodamos socialines-educacines tėvų nuostatas, sujungia šeimą ir pedagogų bendruomenes. Tėvams yra sudaromos sąlygos praktiškai dalyvauti modernizuojant vaikų ugdymą. Naujoji tėvų švietimo ideologija yra palaikoma tam tikrais būdais: sudaromos suinteresuotųjų grupės ir joms siūlomos neformalaus švietimo programos, išreiškiančios bendrąsias visuomenės švietimo kaitos idėjas, o ypač nuolatinio, nenutrūkstamo mokymo(-si). Taip palaikoma naujoji švietimo ideologija, užtikrinamas formalaus ir neformalaus suaugusiųjų švietimo ryšys. Naujųjų socialinių-educacinių tėvų sampratų dėl ankstyvojo ikimokyklinio ugdymo institucijose sudarymas padeda jiems įveikti senuosius stereotipus ir tradicinių požiūrių į ikimokyklinį ugdymą. Per socialinių-educacinių funkcijų plėtotę ikimokyklinės įstaigos sėkmingiau integruojasi į visuomenės švietimo ir suaugusiųjų mokymo(-si) kryptis. Kartu skiriama daug dėmesio realizuoti humanistinio ir demokratinio vaikų ugdymo modelius. Pabrėžiamas suaugusiųjų konstruktyvios sąveikos su vaikais naujasis, vertybinis kontekstas: vaiko autonomija, laisvė, savarankiškumas ir kita. Ypač didelis dėmesys skiriamas bendruomeninio demokratinio suaugusiųjų gyvenimo kultūrai su vaiku puoselėti.

Pažymėtini šie edukaciniai tėvų švietimo akcentai:

- orientacija į mažą vaiką kaip į asmenį, į visavertį individą, į jo socialinės kompetencijos ypatybes;
- tėvų aktyvinimas, skatinant juos domėtis ankstyvojo ikimokyklinio ugdymo galimybėmis įstaigose, sąveikauti su pedagogais, nuolat siūlant jiems orientacijas į vaiko gyvenimo situacijų įvairovę.

A. Honing³⁵ linkusi pabrėžti tėvų įsitraukimo į ikimokyklinio ugdymo bendruomenės gyvenimą nuo kuo ankstyvesnio amžiaus svarbą. N. Haynes ir J. Comer³⁶ skiria tris tėvų įsitraukimo į švietimo įstaigos gyvenimą lygius: 1) tėvų dalyvavimą tik mokyklos rėmimo veiklose, kai manoma, jog tai praturtins vaiko ugdymosi įgūdžius, 2) visuotinį tėvų dalyvavimą, kai tėvai reaguoja į pedagogų paklausimus, dalyvauja ir švietimo įstaigos rėmimo veikloje, ir kitoje, tokioje kaip tėvų susirinkimai, kūrybinės popietės ir kt., 3) tėvų dalyvavimas įstaigos savivaldos veikloje. Tai daug laiko reikalaujantis procesas, tačiau tėvai sužino, kaip funkcionuoja švietimo įstaiga ir kokius sunkumus ji patiria.

Tėvų įsitraukimas į vaiko ugdymo procesą pagerina vaiko akademinį pasiekimą³⁷. Tėvai įstaigai pateikia naujų idėjų ir požiūrių ne tik edukacijos, bet ir kitose, pa-

34 Juodaitytė, A. Ikimokyklinio ugdymo sisteminė kaita Europos Bendrijos ir pokomunistinėse šalyse. *Acta Peadagogica Vilnensia*. 2001, 8.

35 Honing, A. S. *Parental Involvement in Early Childhood Education*. Washington, DC: NAYC., 1990.

36 Haynes, N.; Comer, J. Integrating schools, families, and communities through successful school reform: The school development program. *School Psychology Review*. 1996, 25: 501–506.

37 Weiss, H.; Kreider, H.; Levine, E.; Mayer, E.; Stadler, J.; Vaughan, P., *supra* note 32.

vyzdžiui, meninio, sportinio ugdymo, srityse³⁸. Tačiau, pasak mokslininkų³⁹, nepaisant palankaus teisinio konteksto, tėvai vis dar jaučiasi atitolę ir beteisiai ugdymo sistemoje, teikiančioje pagalbą jų vaikui: dažnai pedagogai nelinkę jų išklausti, tėvai dažnai užima pasyvaus stebėtojo ir klausytojo poziciją.

A. Juodaitytės⁴⁰ teigimu, bendraudamas su pedagogu, draugais ir kitais jam artimais žmonėmis, vaikas mato, kaip plečiasi ir auga jo socialinis patyrimas. Mokslininkės teigimu, vaikų auklėjimo komunikacija pagrįstas ugdymo planas nuolat tobulinamas, nes jis vis papildomas kitų žmonių patirtimi. Vaikų, pedagogų ir kitų suaugusiųjų komunikaciją skatinantis ugdymas atitinka šiuos principus :

1. plėtojamas nuomonių tarp suaugusiųjų ir vaikų pasikeitimas;
2. pedagogams tenka nuolat domėtis bendradarbiavimu kaip pagrindine priemone, skatinančia komunikacinę sąveiką;
3. ugdymą *didaktinės vienovės su socializacija* pagrindu galima vertinti kaip procesą, orientuotą į vaiko socialinės kompetencijos plėtojimą.

Toks ugdymo planas yra tolygus procesui, kurio plėtojimas priklauso nuo komunikacijos sąveikos tų žmonių, kurie jame dalyvauja. Įgyjamas naujas pedagogų ir vaikų komunikacijos kompetencijos lygis yra priemonė naujam ugdymo planui, kuris tobulinamas remiantis patirtimi ir jame kaip lygiaverčiai partneriai dalyvauja vaikai, pedagogai ir suaugusieji – vaikų tėvai.

Išvados

Analizuojant mokslinę literatūrą nustatyta, kad tėvai – pati gausiausia ir įtakingiausia tiesiogiai su mokykla susijusi, arba vidinė, interesų grupė. Švietimo įstaigos darbo veiksmingumas labai priklauso nuo tėvų dalyvavimo jos veikloje. Sėkmingas pedagoginis bendradarbiavimas galimas tik palaikant dialogą, kai tėvai ir vaikai yra kaip neda-lomas vienetas, o ugdymas švietimo įstaigoje yra neatsiejamas nuo ugdymo namuose. Žmogaus socializacija prasideda šeimoje, kur formuojami asmenybės pagrindai, kurie labiau įtvirtinami švietimo įstaigoje.

Mokykla, dažnai kaltindama tėvus pasyvumu ugdant vaikus, dažnai pati negeba ir nemoka įtraukti tėvus į bendruomenės veiklą, neskatina domėjimosi vaikų mokymosi ir kūrybiniais pasiekimais. Tėvų įtraukimo į bendruomenės gyvenimą programos dažnai neatitinka laikmečio, tėvų lūkesčių ir interesų. Tėvai dažnai vis dar jaučiasi atitolę ir beteisiai ugdymo sistemoje, teikiančioje pagalbą jų vaikui: dažnai pedagogai nelinkę jų išklausti, tėvai dažnai užima pasyvaus stebėtojo ir klausytojo poziciją.

38 Haynes, N.; Comer, J. Integrating schools, families, and communities through successful school reform: The school development program. *School Psychology Review*. 1996, 25: 501–506.

39 Turnbull, A. P.; Turnbull, H. R.; Ervin, E. L.; Soodak, L. C. *Families, professionals, and exceptionality: A special partnership*. NY: Prentice-Hall, Inc, 1997.

40 Juodaitytė, A. *Vaikystės fenomenas: socialinis-educacinis aspektas*. Šiauliai, 2003.

Per andragoginių sistemų taikymą galima tėvus paruošti tinkamai dalyvauti švietimo įstaigos bendruomeniniame gyvenime, įtraukti į švietimo įstaigos bendruomenės veiklą, nes būdami aktyvūs jos nariai jie ne tik prisideda prie ugdymo įstaigos vadybos, bet ir patys įgyja veiklos planavimo, koordinavimo, organizavimo ir vertinimo bei gebėjimo pedagogizuoti aplinką kompetencijų.

Literatūra

- Andriekienė, R. M.; Ruzgienė, A. *Ankstyvosios vaikystės pedagogika*. Klaipėda, 2001.
- Cook, L.; Friend, M. Principles for the practice of collaboration in schools. *Preventing School Failure*. 1991, 35(4).
- Dale, N. *Working with Families of Children with Special Needs-Partnershi and Practice*. London: Routledge, 2000.
- Dunst, C.; Trivette, C.; Deal, A. *Enabling and empowering families: principles and guidelines from practice*. Cambridge, MA: Brookline Books, 1996.
- Dunst, C. *Key characteristics and features of community-based family support programs*. Chicago, Ill: Kamily Resource Coalition, 1995.
- Epstein, J. I. *School/Kamily/Partnerships: caring for the children we share*. Phi Delta Kappan, 1995.
- Everardasm, B.; Morisas, G. *Efektyvus mokyklos valdymas*. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 1997.
- Erchul**, W. P. Selected interpersonal perspectives in consultation research. *School Psychology Quarterly*. 1993, 8.
- Fiske, J. *Įvadas į komunikacijos studijas*. Vilnius: ALK/Baltos lankos, 1990.
- Gerulaitis, D. *Tėvų įsitraukimo į vaiko ugdymo(-si) procesą plėtotė specialiojoje mokykloje*. Daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2007.
- Gevorgianienė, V. *Vidutiniškai sutrikusio intelekto ugdytinių bendravimo gebėjimų ugdymas*. Daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija. Šiauliai: Šiaulių universitetas, 1999.
- Gražienė, V.; Rimkienė, M. *Ikimokyklinio ugdymo gairės: programa pedagogams ir tėvams*. Vilnius, 1993.
- Hargreaves, A. *Keičiasi mokytojai, keičiasi laikai*. Vilnius: Tyto alba, 1992.
- Haynes, N.; Comer, J. Integrating schools, families, and communities through successful school reform: The school development program. *School Psychology Review*. 1996, 25: 501–506.
- Honing, A. S. *Parental Involvement in Early Childhood Education*. Washington, DC: NAYC, 1990.
- Hopkins, D.; Ainscow, M. *Kaita ir mokyklos tobulinimas*. Vilnius: Tyto alba, 1995.
- Jorutyte, I.; Budreikaitė, A. Tėvų dalyvavimas ikimokyklinės įstaigos bendruomenės valdymo procese. *Pedagogika*. 2005, 76.
- Juodaitytė, A. *Vaikystės fenomenas: socialinis-educacinis aspektas*. Šiauliai, 2003.
- Juodaitytė, A. Socialiniai-educaciniai pokyčiai ikimokykliniame ugdyme: Rytų, Vidurio Europos šalių, JAV ir Lietuvos patirties lyginamoji analizė. *Socialiniai-educaciniai pokyčiai ikimokykliniame ugdyme*. Klaipėda, 2000.
- Juodaitytė, A. Ikimokyklinio ugdymo sisteminė kaita Europos Bendrijos ir pokomunistinėse šalyse. *Acta Peadagogica Vilnensia*. 2001, 8.
- Juodaitytė, A. Vaikystės ideologija: tradicinių ir modernių sampratų sankirta. *Tiltai*. Klaipėda, 1999.

- Kontautienė, R. *Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2006.
- Kontautienė, R. *Pedagoginio bendradarbiavimo sistemos plėtotė pradinėje mokykloje*. Daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija. Klaipėdos universitetas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2000.
- Leliūgienė, I. *Socialinio pedagogo (darbuotojo) žinynas*. Kaunas: Technologija, 2002.
- Leliūgienė, I. *Žmogus ir socialinė aplinka*. Kaunas: Technologija, 1997.
- Litvinienė, J. *Šeima – vaiko ugdymo institucija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidyba, 2002.
- Litvinienė, J. Vaikas – šeimos ir darželio ugdymo objektas. *Socialiniai-educaciniai pokyčiai ikimokykliniame amžiuje*. Klaipėda, 2000.
- Monkevičienė, O. Vaiko ir pedagogo sąveikos kryptys šiandieniniame ikimokykliniame ugdyme. *Socialiniai-educaciniai pokyčiai ikimokykliniame ugdyme*. Klaipėda, 2000.
- Morgan, G.; Morgan, K. *Beyond the Glitterpeak*. Toronto: Ontario Federation, 1992.
- Petr, C. G. *Social Work with Children and Their Families: Pragmatic Foundation*. Oxford university press, 2004.
- Redding, S. *Parents and Learning*. Brussels: International Academy of Education, 2000.
- Stoll, L.; Fink, D. *Keičiame mokyklą*. Vilnius: Margi raštai, 1998.
- Hopkins, D.; Ainscow, M.; West, M. *Kaita ir mokyklos tobulinimas*. Vilnius: Alma litera, 1998.
- Thomlison, B. *Family assessment handbook: an Introductory Practice Guide to family assessment and Intervention*. Belmont, CA: Thomson Brooks/cole, 2002.
- Turnbull, A. P.; Turnbull, H. R.; Ervin, E. L.; Soodak, L. C. *Families, professionals, and exceptionality: A special partnership*. NY: Prentice-Hall, Inc, 1997.
- Usher, B. J. *Adult education and the postmodern challenge: learning beyond the limits*. London: Routledge, 1997.
- Varga, A. *Sistemnaja semeinaja psichoterapija*. Moskva: Reč, 2001.
- Walsh, K. B. *Į vaiką orientuotų klasių kūrimas: 8–10 m., knyga ugdytojams*. Vilnius: Lietus, 1998.
- Walsh, K. B. *Į vaiką orientuotų klasių kūrimas: 6–7m., knyga ugdytojams*. Vilnius: Lietus, 1998.
- Weiss, H.; Kreider, H.; Levine, E.; Mayer, E.; Stadler, J.; Vaughan, P. Beyond the parent-teacher Conference: Diverse Patterns of Home-School Communication. Presented April 1998 at the AERA Annual Conference in San Diego, California [interaktyvus]. 1998 [žiūrėta 2009-02-01]. <<http://www.gse.harvard.edu/hfrp/pubs-/onlinepubs/beyondptc.html>>.
- Zimmerman, M.; Rappaport, J. Citizen participation, perceived control, and psychological empowerment. *Juornal of Community Psychology*. 1988, 16.
- Želvys, R. *Švietimo vadyba*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2003.

THE INVOLVEMENT OF THE PARENT IN THE PROCESS OF PEDAGOGING THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT BY APPLYING ANDRAGOGICAL SYSTEMS

Kęstutis Traškelys

Continuing Studies Institute of Klaipėda University, Klaipėda

Summary. *The article discusses the involvement of parents in the process of pedagoging the environment through andragogical systems. Priority education accrues to the family as the overriding social institute, where people undergo the first and most important process*

of socialization. The other structures of socialization people usually experience a little later. Families are not an auxiliary institute, seeking to create and maintain the existing structures and relations in the country, but they are the main condition for realizing human potential. Family is an institution which has unique features, a significant impact on personality formation and social development.

The family is the first and major social institute which has crucial impact on children's education, but after attending an educational institution, the role of the family as a major education institution is reducing. Gradually parents stop taking the same scope of attention to their child's problems, achievements, disposing of the function of education and training to public education institutions. It is commonly observed that only a few parents communicate with teachers and reluctantly participate in community life. The family as an institution leads to pre-school children's complexity of education. Development of parental rights and obligations result from the need for parents to find qualified educational assistance to help manage their children's educational areas. Therefore, educational institutions address both issues of parental education, development of informal models of micro-education. In this way, parents have opportunity to learn educational needs in the same environment as their children do. This is consistent with the parents' needs, helping them, together with the teachers, to address the children's educational development issues. At the same time, pre-school institutions are enhanced by both parents, as an adult group, as personal interest in education in general, as well as orientation to pre-school modernization.

This article deals with the andragogical system, seeking active engagement of in-school life, thus forming a suitable climate for the child's learning, motivation and maintaining order appropriated to learning and life conditions. Andragogical tools encourage parents to become involved in the community activities of educational institutions. Being the members of an educational institution (and community), parents not only contribute to the development of children's education institutions, but also acquire planning, coordination, organization and evaluation skills.

Keywords: andragogy, pedagoging (pedagogy) environment, educational institution, socialization, family, parents.

Kęstutis Trakšėlys, Klaipėdos universiteto Tęstinių studijų instituto mokslo darbuotojas, Andragogikos katedros asistentas; Vytauto Didžiojo universiteto Socialinių mokslų fakulteto Sociologijos katedros doktorantas. Mokslinių tyrimų kryptys: suaugusiųjų švietimas, švietimo sociologija, socialinė stratifikacija.

Kęstutis Trakšėlys, Klaipėda University, Continuing Studies Institute, younger researcher; Department of Andragogy, assistant; Vytautas Magnus University, Faculty of Social Sciences, Department of Sociology, doctoral student. Research interests: adult learning, sociology of education, social stratification.